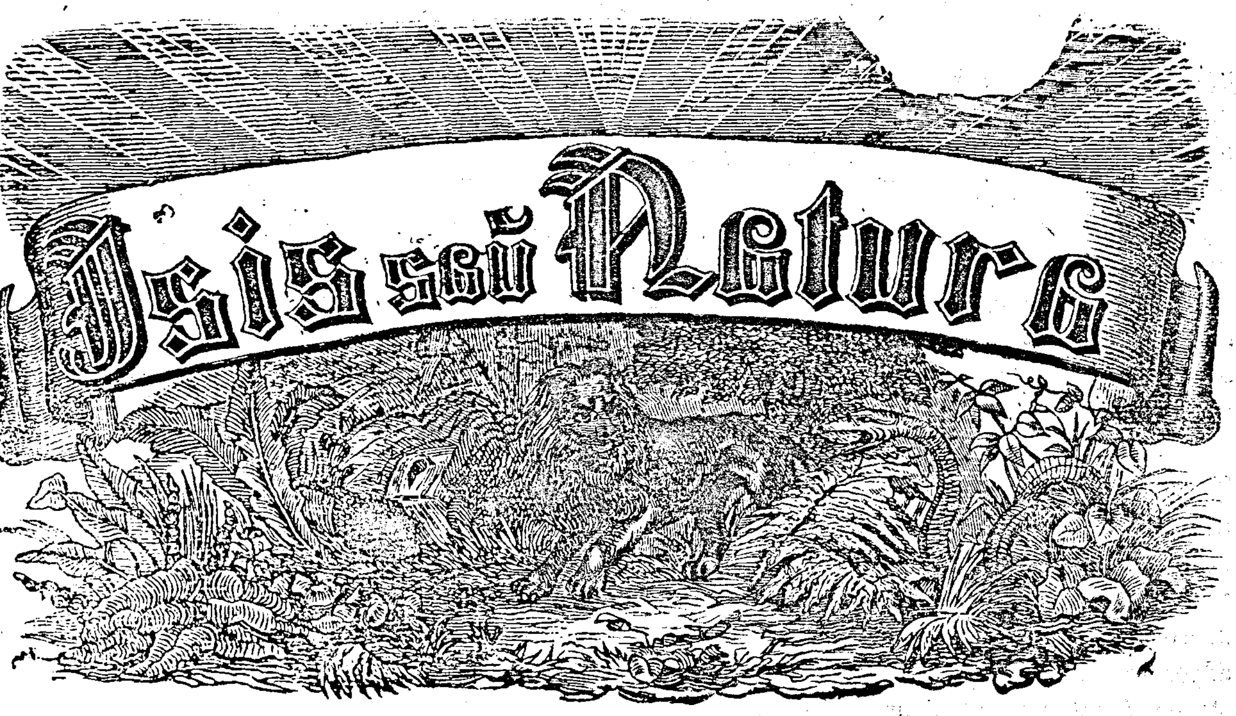

JURNAL

ПЕNТРȢ РЕSПÎNDІРЕА ШТІІNЦЕЛОРȢ NАТȢРАЛЕ ШІ ЕSАКТЕ, ÎN ТОАТЕ КЛАSЕЛЕ

Pediџeatȣ

de

PROFESOR DOCTOR IULIUS BARASH.

№ 28. (Anȣлȣ̆ алȣ̆ патрȣлеа) Бȣкȣрешті 30 Iȣліе, 1859.

Копрindереа: Ideĭ пеntpȣ реformа sistemȣлȣĭ instpȣкџiȣneĭ пȣблiче ла noĭ. — Пеште кȣ аріnі.— Despre тъsȣріле antiче

Ideĭ пеntpȣ реfорmа sistemȣлȣĭ instpȣкџiȣneĭ пȣблiче ла noĭ.

Instpȣкџiȣnea пȣблiкъ îmбръџiшеazъ, прекȣmȣ̆ este штiȣtȣ̆ tȣtȣpora, treĭ ramȣre adeкъ: *Instpȣкџiȣnea пpimapiȣ saȣ̆ a sкoaлелор пopmaле. Instpȣкџiȣnea mediȣ saȣ̆ кoлеџiaле (џimnasiaлȣ) шi Instpȣкџiȣnea sȣпepioapȣ saȣ̆ ȣniвepsitape (aкademiкȣ).*

I. Instpȣкџiȣnea пpimapiȣ.

Sкопȣлȣ̆ instpȣкџiȣneĭ пpimape este d'a ръsпîndi în masa попȣлȣлȣĭ, кȣnoштinџеле devenite neчesapiĭ пеntpȣ opĭ-че omȣ̆ în soчietatea modepnъ. Adeкъ d'a înџелеџе шi d'a ворбi dpeptȣ̆ лimба sa (граmatiка), d'a fopma ворбеле шi espresiȣniле sале коnfopm кȣ mepsȣлȣ̆ natȣpaлȣ̆ шi psiхолоџiк ал ideiлор (anaлisa-граmatiкаль); апоi aiчĭ intpъ шi чitipea шi sкpiepea, aчeste лeгътȣpĭ пȣtepniче але omȣлȣĭ soчiaлȣ̆; прекȣmȣ̆ шi apitmetiкa шi џeometpiea елеmentapiъ кape, кȣmȣ̆ a zisȣ̆ Platon, sîntȣ̆ прагȣлȣ̆ nopџiĭ temплȣлȣĭ paџiȣneĭ; asemenea шi елеmenteле de џeorpafie, de istopiea natȣpaлъ, de fiziкъ шi de istopiea ȣniвepsaлъ Toate aчeste штiinџe, împpeȣnъ шi кȣ peлiџiȣnea шi istopiea naџionaлъ, fopmezȣ̆ коdpȣ комплеtȣ̆ алȣ̆ instpȣкџiȣneĭ пpimape. În ȣneле локȣpĭ aȣ̆ întpodȣsȣ̆ aiчĭ шi desemnȣлȣ̆ шi mȣziкa воkaлъ. Aчeste doъ штiinџe, de шi foapte fpȣmoase шi tpeбȣinчioase, кȣ toate aчestea tpeбȣe sъ fie пpiвite în instpȣкџiȣnea пpimapъ ка niште aptiколе de лȣksȣ̆ кape nȣ noate sъ fiгȣpeze întp'ȣnȣ̆ pîndȣ̆ кȣ челе nomenite; къчĭ, ȣnȣ̆ omȣ̆ кape nȣ штie sъ чiteasкъ, sъ sкpie saȣ̆ fopma пъmîntȣлȣĭ шi елеmenteле штiinџелорȣ̆, este

прivitȣ̆ акȣмȣ̆ ка ȣnȣ̆ iгnopantȣ̆, пе kindȣ̆ ȣnȣ̆ omȣ̆ кape нȣ штie desemnȣ̆ saȣ̆ a kinta, нȣ пpii-meште nічĭ odatъ adiektiвȣл пъцin fлъtъtoлop de iгnopantȣ̆ ші de ne'mвъцatȣ̆.

Кȣ kitȣ̆ instpȣкціȣnea пpimapъ вa fi вazatъ пe o вazъ maĭ лapгъ, maĭ попȣлapъ ші maĭ акчесiбiлъ tȣtȣpopa чetъцenilopȣ̆, кȣ atitȣ̆ вa fi maĭ fъкъtoape de вine пentpȣ попȣлĭ ші кȣ atitȣ̆, masa чetъцenilopȣ̆ вa doвindi neste кȣpindȣ̆ ȣnȣ̆ гpadȣ̆ mape de кȣлtȣpъ.

În papoptȣлȣ̆ вipsteĭ, aчeastъ instpȣкціȣne tpeбȣe sъ înчeapъ лa вipsta de 8 anĭ; nічĭ odatъ maĭ nainte de 7, nічĭ odatъ maĭ tipziȣ̆ de 9; къчĭ în казȣлȣ̆ d'întiiȣ̆, inteлiцenцa копiлȣлȣĭ нȣ este înкъ matȣpe *пentpȣ a пpiimi* pегȣлatȣ̆ ші konsekȣtiвȣ̆ aчeastъ masъ de ideĭ кape toate se adpeseazъ лa memopiea лȣĭ; aпoĭ пînъ лa вipsta de 7 anĭ, нȣmaĭ imaцinaціȣnea копiлȣлȣĭ tpeбȣe окȣпatъ ші desвoлtatъ, aлtmintpeлea faкȣлtъціле пsiхoлoцiчe aлe aчestȣĭ копiлȣ̆ вopȣ̆ пepde mȣлtȣ̆ din opiцinaлitate ші пȣtemȣ̆ sъ zічemȣ̆ de цeniaлitatea лopȣ̆. Ȣneлe din кaȣzeлe, zічe ȣnȣ̆ aȣtopȣ̆ челeбpȣ, de чe aвemȣ̆ акȣмȣ̆ atiцĭ oamenĭ înвъцaцĭ ші atitȣ̆ de пȣцinȣ̆ oamenĭ цe*niaлĭ, este*, къ *instpȣкціȣніле memopiaлe* a копiiлopȣ̆ înчeпȣ пpea de timпȣpiȣ̆. Вanitatea пъpinціlopȣ̆ faчe ка, копii лopȣ̆ de mічĭ, sъ fie fenomenĭ de înвъцaцĭ; dapȣ̆ eĭ ȣitъ къ пpintp'aчeastъ гpaбъ, eĭ пpodȣкȣ̆ пoate oamenĭ кȣ taлente, maĭ în цenepe oamenĭ de mizлoкȣ̆, dapȣ̆ maĭ nічĭ odatъ oamenĭ цeniaлĭ.

Dapȣ̆ nічĭ maĭ tipziȣ̆ de 9 anĭ нȣ tpeбȣe sъ înчeapъ instpȣкціȣnea пȣблiкъ пpimapъ; къчĭ aчeastъ instpȣкціȣne кape вa окȣпa ȣnȣ̆ кȣpsȣ̆ de пatpȣ anĭ, se вa tepmina foapte tipziȣ̆ пentpȣ копiлȣ̆. Ȣnȣ̆ копiлȣ̆ лa вipsta de 13 anĭ, tpeбȣe sъ fie пpeпapatȣ̆ întp'atita ка sъ пoatъ deвeni ȣnȣ̆ indiвidȣ̆ пpodȣktiвȣ̆, sъ îmбpъцiшeaze окȣпaціȣnea d'aпpentizaціȣ̆ (ȣчiniкȣ̆) în вp'ȣnȣ̆ meштeшȣгȣ̆ saȣ̆ în комepчiȣ̆ ші aчeea кape sъ detepmineazъ a ȣpma maĭ depapte кaлea штiinцeлopȣ̆, sъ пoatъ intpa în цimnaziȣ̆.

Fie-кape чetъцeanȣ̆ лoкȣitopȣ̆ de opaшȣ̆, tpeбȣe sъ fie *siлitȣ̆ din пaptea гȣвepnȣлȣĭ* a tpimite копii sъĭ în skoaлeлe nopmaлe (afapъ de aчeia кape daȣ̆ doвezĭ къ копii лopȣ̆ sintȣ̆ aшezaцĭ în вp'ȣnȣ̆ pensionȣ̆). Нȣmaĭ пpintp'aчestȣ̆ mizлoкȣ̆ de siлȣipe лa instpȣкціȣnea пpimapъ, Пpȣsiea a deвenitȣ̆ ȣnȣлȣ̆ din stateлe чeлe *maĭ inteлiцinte* ші naintate în Eȣpoпa. Asemenea tpeбȣe пъpinцiĭ sъ fie îndatopaцĭ, ка копii лopȣ̆ sъ ȣpmeze totȣ̆ кȣpsȣлȣ̆ de quadrieniȣ̆ (de 4 anĭ) a aчesteĭ skoaлe. Къчĭ ші aiчĭ tpeбȣe menцiȣnatȣ̆ пpinчiпȣлȣ̆ ȣnitъцiĭ stȣdiȣлȣĭ, despre кape *вomȣ̆* вopбi лa вaлe maĭ mȣлtȣ̆. Sъ нȣ zікъ чine-вa: *sъ пoate къ ȣniĭ пъpinцĭ* нȣ sintȣ̆ în stape sъ цie копii лopȣ̆ atiцĭ anĭ în skoaлъ; къчĭ toцĭ пъpinціĭ, afapъ de чeĭ *miлoшĭ*, sintȣ̆ în toate soчietъціле modepne îndatopaцĭ sъ цie *копii лopȣ̆* aкasъ пînъ лa вipsta de 13 anĭ; asta este datopiea *лopȣ̆* пъpinteaskъ; aпoĭ ші чeĭ sъpaчĭ (miлoшĭ) кape пpiimeskȣ̆ o sпpiжinipe de кapitatea пȣблiкъ saȣ̆ ші de гȣвepnȣ̆, sintȣ̆ datopĭ a îmпъpцi aчeste mizлoaчe, кȣ famiлiea *лopȣ̆*; adeкъ кȣ копii лopȣ̆ neвipsnічĭ пînъ лa вipsta de 13 anĭ.

Kitȣ̆ пentpȣ кopпȣлȣ̆ пpofesopaлȣ̆ în aчeastъ sfepъ a instpȣкціȣneĭ пȣблiчe, sintemȣ̆ de пъpepe ка sъ se întokmeaskъ aiчĭ o пapitate ші eгaлitate de poziціȣne, de *saлapiȣ̆ ші* de *modȣлȣ̆* admisiȣneĭ. Ȣnȣ̆ пpofesopȣ̆ (instpȣktopȣ̆) кape a datȣ̆ конкȣpsȣ̆ пentpȣ opĭ-чe клasъ din skoaлeлe nopmaлe, tpeбȣe sъ fie admisȣ̆ лa toate 4 клase ші aчeea чe sъ чepe astъzĭ лa конкȣps пentpȣ пpofesopȣ̆ лa клasa IV, sъ чepe d'aкȣmȣ̆ înainte лa toate чeлe-лaлte tpeĭ клase. Aпoĭ пpofesopiĭ sъ se skimбe întp'ȣnȣ̆ modȣ̆ aлtepnatiвȣ̆ пe fie-кape anȣ̆ în skoaлeлe nopmaлe. Adeкъ fie-кape sъ dea пe pindȣ̆ instpȣкціȣnea întp'aлte клase în кȣpsȣлȣ̆ d'ȣnȣ̆ anȣ̆. *Astȣ̆-feлȣ̆*, sъ вa întpodȣчe ȣnȣ̆ spiritȣ̆ d'eгaлitate, de fpъцie ші de кoлeцiaлitate fъpъ mîndpie întpe instpȣktopiĭ skoaлeлopȣ̆ nopmaлe; o împpeцiȣpape foapte imпoptantъ пentpȣ instpȣktopiĭ dȣпin distpikte; нȣmaĭ atȣnчĭ toцĭ instpȣktopiĭ din opaшeлe пpoвinціaлe, вopȣ̆ aвea vis-a-vis de пȣблiкȣ̆ o poziціȣne onopatъ ші кonfienцa кape o mepitъ fie-кape dintp'înшiĭ.

II. *Instpȣкціȣnea цimnaziaлъ.*

Skoпȣлȣ̆ instpȣкціȣneĭ mediĭ saȣ̆ цimnaziaлe este d'a fopma înцeлeпчiȣnĭ maĭ sȣпepioape de kitȣ̆ чeлe чepȣte d'opĭ-чe чetъцeanȣ̆. Цimnaziȣлȣ̆ este ші tpeбȣe sъ fie пpaгȣлȣ̆ ȣшeĭ пentpȣ toate кapiepiлe amплoiaцiлopȣ̆ statȣлȣĭ, пpeкȣmȣ̆ ші пentpȣ aчeia кape вopȣ̆ sъ окȣпe în лȣme o poziціȣne eminentъ, штiinцifiкъ, кȣponatъ кȣ onoapea

ȣnȣĭ градȣ (diплотȣ) ȣniвepsitapȣ. De ачеа, tpeбȣe mizлочitȣ ка съ se факъ о леџе nestpъmȣtatъ къ *nȣmaĭ ачеia каpе аȣ tepminatȣ кȣpsȣлȣ џimnazialȣ, sȣ noatъ* asnipa a fi admiшĭ ла оаpeшĭ-каpе fȣnкцiȣne în statȣ. Мъкарȣ skpiitopȣлȣ de sȣбt-administpatopȣ, tpeбȣe sъ fie ȣnȣ елевȣ џimnazialȣ каpе а tepminatȣ *totȣ џimnaziȣлȣ*. Efektȣлȣ біne-фъкъtopȣ алȣ ачestеĭ mъsȣpĭ, ва fi imensȣ пentpȣ цаpъ; къчĭ, пе d'о пapte, ва fi ачеаsta о маpе înкȣpaџiape пentpȣ жȣnime а ȣmплеа saлеле џimnaziale, dîndȣ'ĭ о пepsпektівъ къ nȣmaĭ din eĭ statȣлȣ ва лȣа d'акȣmȣ înainte тоцĭ fonкцionapiĭ лȣĭ; апоĭ пе d'алtъ пapte, statȣлȣ ва авеа nȣ nȣmaĭ гаpанцiеа къ аpе амплоiaцĭ înцелепцĭ шĭ nȣtpiцĭ de ideĭ de пpоgpesȣ шĭ de кȣлtȣpъ, апоĭ ачеаstъ mъsȣpъ ва fi шĭ о stавiлъ în kontpa inвaziȣneĭ mȣлtopa indiвizĭ nematȣpĭ în каpiеpa fȣnкцiȣnilopȣ statȣлȣĭ.

Amȣ zisȣ къ kandidaцiĭ пentpȣ fȣnкцiȣniле statȣлȣĭ, tpeбȣe sъ tepmineze totȣ кȣpsȣлȣ џimnazialȣ. Aiчĭ este локȣ а desвоltа ideеа ȣniтъцеĭ stȣdiȣлȣĭ џimnazialȣ, аша de impoptantȣ ла noĭ.

Nікъipеа nȣ se веdе ка ла noĭ о difepinцъ аша de enopmъ în пpiвiнца nȣmъpȣлȣĭ елевiлopȣ în difepitele класе але џimnaziȣлȣĭ. Пе кîndȣ în класа I, II шĭ III sîntȣ кîte о sȣtъ saȣ 80 de елевĭ, în класа VIII sîntȣ nȣmaĭ 8 saȣ 10! Џimnaziȣлȣ nostpȣ seamъnъ к'ȣnȣ . mȣnte pepede; mȣлцĭ каpе вopȣ sъ sȣe, se osteneskȣ пе dpȣmȣ шĭ pъmîne жosȣ, пе кîndȣ foapte пȣцinȣ ажȣngȣ ла віpfȣлȣ mȣnteлȣĭ.

De ȣnde пpовiне ачеаstъ anomaлie?

Каȣzеле ачеstȣĭ fenomenȣ, dȣпе пъpеpеа noastpъ, sîntȣ челе ȣpmъtoape:

a.) Віpsta naintatъ a елевiлopȣ кîndȣ intpъ în џimnaziȣ. E înвedepatȣ къ, кîndȣ ȣnȣ tînъpȣ аpе maĭ mȣлtȣ de кîtȣ 13 anĭ ла intpapea sa în џimnaziȣ, atȣnчĭ apȣ tpeбȣi sъ аiбъ челȣ пȣцinȣ віpsta de 21 anĭ кînd ва tepmina класа VIII; апоĭ nȣ тоцĭ tinepiĭ аȣ pъбdape sъ шeазъ în џimnaziȣ пînъ ла 21 anĭ шĭ nічĭ тоцĭ пъpinцiĭ n'аȣ *mizлоаче* ка sъ цiе fiĭ лopȣ în skoалъ, кȣ келtȣeала лopȣ, пînъ ла ачеаstъ віpstъ.

b.) Лipsa de пepsпektівĭ пentpȣ ачеia каpе аȣ tepminatȣ џimnaziȣлȣ. Întp'adeвъpȣ, dакъ ȣnȣ tînъpȣ în класа V веdе къ камеpadȣлȣ лȣĭ, îndatъ dȣпе че а пъpъsitȣ класа IV а doбînditȣ în вp'ȣnȣ ministepiȣ ȣnȣ postȣ de skpiitopȣ, se întpeaбъ пе sine: апоĭ de че sъ'mĭ maĭ батȣ капȣ eȣ акȣmȣ кȣ stȣdiȣлȣ класелopȣ sȣпepiоape, кîndȣ шĭ фъpъ stȣdiȣ почiȣ sъ ажȣngȣ ла skoпȣ meȣ, adeкъ а deвeni ȣnȣ амплоiatȣ алȣ statȣлȣĭ? Апоĭ че пpefepinцъ о sъ amȣ eȣ dȣпе че воiȣ tepmina toate класеле џimnaziale naintеа ачелȣĭ каpе а tepminatȣ nȣmaĭ patpȣ класе?

c.) Лipsipеа а ȣnȣĭ sistemȣ opganiкȣ în stȣdiȣ. Пînъ акȣmȣ, елевiĭ din fie-каpе класъ de ла чеа maĭ infepioapъ пînъ ла чеа maĭ sȣпepioapъ еpaȣ înкъpкaцĭ кȣ обiекte de stȣdiĭ. Апоĭ, de шĭ вapietatеа stȣdiiлopȣ deлекtеазъ spipitȣ шĭ îĭ dъ оаpeшĭ-каpе distpaкцiȣne; dap пе d'алtъ пapte о înкъpкаpе пpеа маpе а felȣpitелopȣ stȣdiĭ, пpodȣче о pisipipe а фъкȣлтъцiлopȣ intелекtȣale; слъбеште atenцiȣne шĭ конвentpaцiȣnеа spipitȣлȣĭ каpе este аша de nечеsapie пentpȣ ȣnȣ пpоgpesȣ pеалȣ în калеа stȣdiiлopȣ. Maĭ toate обiекtеле але stȣdiȣлȣĭ џimnazialȣ, se pepetеазъ ла noĭ în fie-каpе класъ; апоĭ fiindȣ къ ачеste обiекte sîntȣ nȣmepoase, de ачеа pesȣлtъ къ, maĭ în fie-каpе класъ аȣ елевiĭ optȣ saȣ zече пpofesopĭ каpе ле daȣ 8 saȣ 10 difepite лекцiȣnĭ шĭ пpofesopiĭ, вpîndȣ nевpîndȣ, imпietеzȣ ȣnȣ asȣпpa алtȣia; кîndȣ ȣnȣлȣ dъ întp'о zi о лекцiȣne чева maĭ маpе, челъ-лалtȣ nȣ se поаte sъ maĭ dea nічĭ о лекцiȣne; къчĭ елевiĭ stpigъ къ sîntȣ обosiцĭ кȣ лекцiȣnеа кȣtъpȣia шĭ кȣtъpȣia пpofesopȣ шĭ nȣmaĭ potȣ ȣpma лекцiȣniле тȣtȣpopa! Ачеаsta фаче mȣлtе intepȣпepĭ în лекцiȣnĭ шĭ елевiĭ în локȣ sъ пpinzъ плъчеpе а stȣdia, stȣdiȣлȣ deвine пentpȣ eĭ о клакъ, о лȣкpape silпiкъ шĭ antipatiкъ. Апоĭ nічĭ fepmeкȣлȣ пȣоъtъцеĭ, nȣ поаte sъ'ĭ atpagъ пentpȣ класеле sȣпepioape; къчĭ лĭ se пape къ dежа аȣ înвъцat toate ачеste обiекte în класеле infepioape, neштiindȣ къ în класеле sȣпepioape ачеste обiекte штiinцifiче поаte sъ fie tpaktate dintp'ȣnȣ алtȣ пȣnktȣ de веdеpe, maĭ sȣпepiopȣ; ачеаstъ лipsipe de пoвtъцĭ, desiлȣzionезȣ шĭ пе пъpinцiĭ каpе, în џепеpе, nȣ sîntȣ ла noĭ înкъ оаmenĭ atîtȣ de înвъцaцĭ spre а пȣtеа апpецȣi mepsȣлȣ пpоgpesiвȣ алȣ ȣnȣĭ singȣpȣ обiекtȣ de sȣdiȣ în difepite класе.

Sъ dъmȣ ȣnȣ esemплȣ esплiкatiвȣ.

Ȣnȣ tînъpȣ înвъцindȣ istopiеа natȣpалъ în класа II, III шĭ IV; пъpinцiĭ лȣĭ aȣzindȣ ачеаsta

'шї înkinȣeskȣ: de че se maї џinemȣ копілȣ no-stpȣ în џimnaziȣ nînъ ла класа VII шї VIII? Оаре нȣ înваџъ шї актмȣ штiinџеле натȣрале? шї еї нȣ штiȣ къ ideiле елементаре ка съ поатъ da tineрiлорȣ fpaџеџї din класа III шї IV, sîntȣ кȣ totȣлȣ алт-fел de kîtȣ ideiле sȣнеріоаре че se кȣвine ȣнȣї tînърȣ în класа VIII ла ажȣнȣл tep-minъреї stȣdiȣлȣї џimnaziaлȣ.

Ачеаstъ оbosipe a tinepiлорȣ în mizлокȣлȣ кȣрsȣлȣї џimnaziaлȣ, a продȣsȣ ла noї o mȣлџime de inkonbenienџe морале шї sоčiaле. Къчї ачеаstъ metodъ продȣче ла noї îndibizї к'о semi-instpȣk-џiȣne; апоï asemenea indibizї каре нȣ аȣ a-вȣtȣ timnȣ a diџера ideiле штiinџifiče, debinȣ în џeнере fiinџe sȣfičiente; ворbeskȣ despre toate лȣкрȣріле fъръ кȣноштinџe fondamenteле шї реале despre ачеste лȣкрȣрї; ba înkъ 'шї imaџinъ къ штiȣ maї bine de kîtȣ кеарȣ profesopiї лорȣ. Întp'ȣнȣ кȣbîntȣ: oamenії к'о semi-instpȣkџiȣne sîntȣ чеї maї ambičiошї, чеї maї тȣрбȣрътopї шї debinȣ ȣнȣ elementȣ періkȣлоsȣ шї kîte odatъ o adeвъpatъ калаmitate пȣblikъ. (Ва ȣрма)

Пештiї кȣ apiнї.

Sîntemȣ înkpedinџaџї къ opї-чine, чitindȣ ачеаstъ înskpiepe, se ba mipa шї нȣ ba кpede stpigîndȣ: кȣмȣ съ поатe пештiї кȣ apiнї! Noї, dакъ am вpea съ ле ръsnȣndemȣ în глȣmъ, amї fi zisȣ: кȣмȣ съ поатe ка съ ȣmbле пе ȣлiџъ ȣнiї oamenї „fъръ капȣ"! Ȣнȣ omȣ fъръ капȣ este negpeшitȣ o monstpȣozitate maї mape de kîtȣ пештiї кȣ apiнї. Апої пештiї кȣ apiнї челȣ пȣџinȣ нȣ черȣ în natȣpъ нічї o slȣжbъ, нічї o kibepniseaлъ; пе kîndȣ ȣнiї oamenї *acephalї* (fъръ капȣ) sîntȣ foapte npetenčioшї, ba алџiї аȣ шї dobînditȣ fȣnkџiȣнї mapї, onopї stpълȣčite, poziџiȣнї, pangȣpї шї Dȣmnezeȣ maї штie че înkъ!

Dapȣ noї нȣ ворbimȣ aičї în глȣmъ, нічї în metaforъ, чi de simnле fante natȣрале.

Sîntȣ întp'adeвъpȣ пештi кȣ apiнї, adekъ пештi sbȣpъtopї; ba înkъ ачештi *пештi sîntȣ* de neamȣлȣ штȣчiлорȣ. Kapakтеріле Zooлоџiče але ачеstорȣ пештi, sîntȣ челе ȣpmътоаре:

Notъtopiле лорȣ de ла пептȣ (notatores pectorales) sîntȣ foapte лȣнџї, лapџї шї шedȣ sȣsȣ пе înълџimea spinъpeї; капȣлȣ лорȣ este tpiȣn-ґiȣлapȣ (e de tpeї колџȣpї) tȣptitȣ sȣsȣ; nota-toapea кodaлъ e foapte лȣнгъ. Ачеstȣ пеште seamъnъ к'ȣнȣ skȣmбpiȣ шї кopnȣлȣ лȣї e ako-nepitȣ de solzї finї, potȣnzї каре kadȣ лesne.

Sîntȣ mȣлte snečie de штȣчї sbȣpъtoape. Чеа maї imnoptantъ dintp'însеле, este ачееа каре пе naptea de sȣsȣ este чепȣшie, к'о лȣčipe вepde; dapȣ пе naptea de жosȣ este albъ ка apџintȣ. Mъpimea лорȣ este de 13—14 полiče. Notъ-toapeле пепtopaле аȣ колоapea spinъpeї, к'о nan-глiкъ albъ ла mapџine; чеде-лалте notъtoape sîntȣ албаstpe.

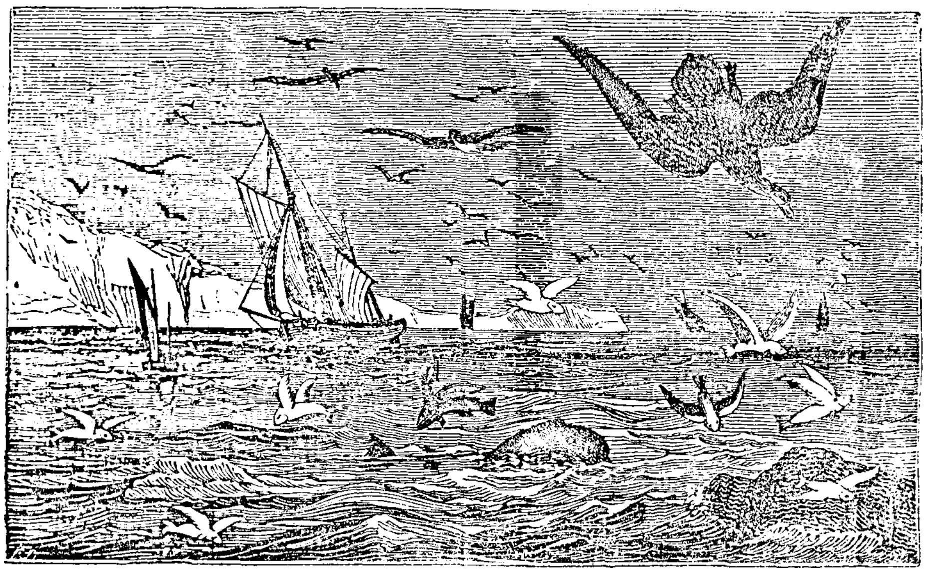
O împpeџiȣpape кȣpioasъ ла ачеstȣ пеште, déja кȣpiosȣ пentpȣ notъtoapeле sале челе лȣнџї шї sбȣpatiče, este къ бъшика каре о ape în кopnȣ (ка opї-че штȣкъ) este ашa de лȣнгъ kîtȣ totȣлȣ osȣлȣ spinъpeї. Ачеstȣ animaлȣ tpъeште maї кȣ seamъ în mapea Mediтеpanъ шї papȣ къ întpъ d'аколо în očeanȣ.

D. *Valenciennes* a deskpisȣ 34 de snečie de пештi sbȣpъtopї.

Natȣpaлiштiї нȣ sîntȣ toџї d'o ônîniȣne în npibinџa modȣлȣї sбȣpъtopȣ алȣ ачеstорȣ пештi шї despre toate kondiџiȣniле în каре съ ȣpmeazъ zbopȣлȣ лорȣ; însъ atîta съ штie къ, kîndȣ ana тъpeї este лiniштitъ, papȣ къ zboapъ ȣнȣ пеште шї нȣmaї kîndȣ bîntȣлȣ fopmeazъ taлazȣpї mapї, se вȣе пенȣmepoase чeтe de пештi sбȣpъtopї, каре sбopȣ în aepȣ ȣнȣ snaџiȣ de doъ saȣ tpeї sȣte de пičioape, пе ȣpmъ iapȣ kadȣ în anъ. Dapȣ нȣ se штie dakъ în ачеаstъ опеpaџiȣne, notъtoapeле челе лȣнџї îї sepвȣ ка adeвъpate apiнї каре поатe съ ле kipmȣeaskъ în toate пъp-џiле; saȣ dакъ ачеste notъtoape ле sepвъ нȣmaї ка ȣнȣ парашitȣ кȣмȣ îлȣ џinȣ oamenії kome-dianџї каре se вȣе în aepȣ шї a къpȣia skonȣ este нȣmaї съ împiedeče пе omȣ saȣ animaлȣ съ нȣ кадъ жosȣ к'о penezičiȣne npea mape. Însъ ȣнiї boiaџiopї asigȣpъ къ аȣ вътȣtȣ ачештi пештi sбȣpîndȣ în aepȣ în liniї dpente, întokmaї ка pîndȣpeлеле шї în dpȣmȣлȣ лорȣ аȣ ȣpmatȣ zбȣpîndȣ feлȣpimї de eboлȣџiȣнї (maneвpe) în

dpeanta ші în stînга; toate ачestea fakš пpoбaбілš къ notъtoapeлe ачestopš пeшtî лe sepвš înтp'adeвъpš dpentš apiнî. Asemenea este o fantъ kape пš капъtъ nічї o îndoiaлъ, adeкъ къ ачешtî пeшtî sбšpînd кad пe кopaбie fъpъ вoiea лop ші atšнчї deвinš npada naвігъtopiлopš, maî кš seamъ пe очeanšлš чeлš mape šnde naвigatopiî aš papš okasišne ка sъ npinzъ вp'šnš вînatš. Kapnea лopš e npea гšstoasъ ші deлікatъ. Ачestš sekpetš despre гšstšлš deлікatš aлš пeшtiлopš sбšpъtopî, se пape къ'лš шtiš ші aлцî пeшtî; de ші în цenepe, пeшtiî n'aš opганšлš гšstšлšї біne desвoлtatš; къчї se шtie къ în pецišniлe tpoпікaлe, ачешtî пeшtî sбšpъtopî sîntš pъš гoniцî de кътpe šniî пeшtî вopaчї mapî, пpekšmš pekinš, Dorade ші Bonite ші ачeste вiktime пe шtiindš че se fakъ, saлtъ sšsš în aepš înkinšindš'ші къ aš skъпatš akšmš de гonitopiî лopš чeî pъî. Dapš în zadapš; къчї aічї în aepš daš neste aлцî pъпitopî adeкъ пasъpî pъпitoape, пpekšmš: aлбatposš, fregatta ші пasepea fšptšneî, kape sîntš mšлцemite кš npada лopš лe a вenitš sinгšpъ, пapкъ în гšpa лopš.

Eatъ mopaлšлš istopieî: чeлš deбiлš пš skaпъ nічї odatъ de mîna чeлšї пštepnікš ші pъš. Къчї Dšmnezeš a fъкštš лšmea sa astš-feлš къ, пpetštindenea sîntš гonitopî ші вiktime: în sšsšлš aepšлšї ка ші în adînчimea очeanšлšї.

Пeшtiî кš apінї (Exocoetus Volitans).

Despre mъsšpiлe antiче.

De

A. Treb. Lauriani.

II. (Špmape.)

IV. Пentpš пšptapea ekonomieї пpe šпъ sessišne de 32 цišгšpî de пъmъntš (fie-kape цišгš de кътe 1600 stъnцinî пъtpaцî), se чepš în Tpansiлaania 8 лškpъtopî кš mъпiлe, 2 apatpe кš кътe 4 бoї, kapі se пotš aпліка ші лa kappъ пentpš tpansпoptšлš лškpšpiлopš че se цinš de ekonomie. Пentpš цišmъtate de sessišne saš 16 цišгšpî de пъmъntš se чepš 4 лškpъtopî ші 1 apatpš кš 4 бoї, eapъ пentpš šnš пъtpapiš de sessišne saš 8 цišгšpî de пъmъntš, se чepš 2 лškpъtopî кš mъпiлe ші 1 apatpš кš 2 бoї; însъ кš кътš se îmпšцincazъ mъпiлe, кš atъta se înгpešiazъ ekonomia, ші tpeче пpeste пpoпopцišnea amezatъ пentpš šпъ sessišne întpeaгъ.— Пъmъntšлš de кšлtšpъ se împapte în цenepe în apъtšpъ ші fъnaцš, kamš aша, înкъtš 2 пъpцî вinš пpe apъtšpъ ші 1 пapte пpe fъnaцî. Afapъ de ачeasta maî în toatъ Tpasiлвania teppitopišлš kommšnitъцiî e împъpцitš în 3 кълкъtšpî, dintpe kapі šna se seamъnъ кš чepeaлe de toamnъ (maî въptosš гpъš), ші aлta кš чepeaлe de npimъвapъ (maî aлessš кškšpšzš), eapъ a tpeia pъ-

тъне în ръпаȣsȣ̆, ші se препаръ пentpȣ semъпъtȣpa de toamna. Deчĭ dintpe челе 32 цiȣгȣpĭ de пътъntȣ̆, 10 пънъ ла 11 цiȣгȣpĭ sȣntȣ̆ de fъnaцȣ̆, еаръ dintpe aчestea нȣmaĭ 7 se foloseskȣ̆ пре annȣ̆. Dintpe челе 20 пънъ ла 21 цiȣгȣpĭ de аръtȣръ, 7 se foloseskȣ̆ пentpȣ semъпъtȣръ de toamnъ, 7 пentpȣ semъпъtȣръ de primъваръ, еаръ челе-лалte 7 ръmъnȣ̆ ла ръпаȣsȣ̆. Пътъntȣлȣ̆ aчesta лъsatȣ̆ ла ръпаȣsȣ̆ se аръ (se рȣmpe) în mizлокȣлȣ̆ верii, дȣпъ aчеea se лаsъ еаръшĭ кътȣ̆-ва timпȣ̆, апоĭ se аръ a-доȣа оаръ (se întoarче), кътръ toamnъ se аръ atpeia оаръ, ші se seamънъ, апоĭ se грапъ.— Fie-каре цiȣгȣ̆ de пътъntȣ̆ оккȣпъ în цепере 2 apatpe кȣ къte 4 боĭ ла ȣпъ аръtȣръ în sпацiȣ̆ de 1 zi de лȣкрȣ, ші ла 3 аръtȣpĭ пънъ ла semъпъtȣръ оккȣпъ 2 apatpe în sпацiȣ̆ de 3 zile; prin ȣpmape 7 цiȣгȣpĭ черȣ̆ 21 zile de аръtȣръ. Primъвара дȣпъ че аȣ̆ kpeskȣtȣ̆ гръȣлȣ̆, se кȣръцъ de бȣрȣiane (se плiвеште), aчeastъ лȣкpape оккȣпъ пре 8 oamenĭ timпȣ̆ de 7 zile (ла цiȣгȣpĭ semъnate), sечератȣлȣ̆ ші adȣsȣлȣ̆ бȣkateлорȣ̆ de пре къmпȣ̆ înкъ оккȣпъ 8 oamenĭ ші 2 карръ кȣ къte 4 боĭ în timпȣ̆ de 14 zile. Трeierатȣлȣ̆ (îmблътiтȣлȣ̆) maĭ чере 14 zile npeste aчestea.— Кȣлtȣpa череалелорȣ̆ de primъваръ, maĭ вър tosȣ̆ a кȣкȣрȣzȣлȣĭ, чере ші maĭ mȣлtȣ̆ лȣкрȣ. Аръtȣpa ші semъпъtȣpa ȣпȣĭ цiȣгȣ̆ кȣ кȣкȣрȣzȣ̆ se poate faче întp'ȣпъ zi кȣ 2 apatpe. Кȣкȣрȣzȣлȣ̆ se sапъ (se пръшеште) de къte 2 орĭ în кȣрsȣлȣ̆ верii; 1 цiȣгȣ̆ de кȣкȣрȣzȣ̆ semъnatȣ̆, оккȣпъ 8 oamenĭ къte 4 zile ла ȣпъ съпъtȣръ, prin ȣpmape 8 zile ла amъndoaȣe съпъtȣpiле. Prin ȣpmape 7 цiȣгȣpĭ оккȣпъ 8 oamenĭ în timпȣ̆ de 56 zile. Кȣлesȣлȣ̆ ші adȣsȣлȣ̆ кȣкȣрȣzȣлȣĭ de пре къmпȣ̆ maĭ чере înкъ 14 zile de ла 7 цiȣгȣpĭ; desfъкатȣлȣ̆ ші treieратȣлȣ̆ înкъ maĭ чере 14 zile de лȣкрȣ.— Fъпȣлȣ̆ kpeskȣtȣ̆ пре 7 цiȣгȣpĭ чере пentpȣ îлкatȣ̆, ȣskatȣ̆ ші къpatȣ̆, 8 лȣкрътоpĭ ші 2 карръ кȣ къte 4 боĭ, în sпацiȣ̆ de 14 zile. Sȣmma tȣtȣрорȣ̆ zileлорȣ̆ de лȣкрȣ a 8 oamenĭ пentpȣ кȣлtȣpa ȣпеĭ sessiȣпĭ în timпȣ̆ de primъваръ, de варъ ші de toamnъ, este de 133 de zile; ла aчeasta maĭ adaȣџе 28 дȣminiчĭ ші 15 sервътоpĭ, апоĭ înкъ вре-о 30 zile de плоaie, ші еакъ totȣ̆ timпȣлȣ̆ de ла патpȣ-zeчĭ de sъпцĭ (9 Мaptiȣ̆) пънъ ла mizлокȣлȣ̆ лȣĭ Oktomвpie, 200—212 zile. Челе-лалte zile de iapnъ, în каре se poate лȣкра, ръmъпȣ̆ пentpȣ mеркatȣ̆, тъчiпatȣ̆, тъiatȣ̆ лemne, кържtȣpĭ diверse, ші maĭ aлesȣ̆ пentpȣ îngръшареа пътъntȣлȣĭ (гȣnoipe).— Мȣiepiле se оккȣпъ iapna кȣ topsȣлȣ̆, кȣ цesȣtȣлȣ̆ ші кȣ кȣsȣtȣлȣ̆.— Noĭ amȣ̆ însemnatȣ̆ aiчĭ înadinsȣ̆ нȣmaĭ кȣлtȣpa череaлiлорȣ̆ principaле ші a нȣtpeцȣлȣĭ viteлорȣ̆ каpi sȣntȣ̆ neапъpatȣ̆ nечesape sпре пȣptapea ekonomieĭ; даръ пре лъпгъ aчeste череалi, о парte de пътъntȣ̆ se кȣлtiвъ кȣ diверse легȣmĭ, кȣ inȣ̆, кȣ кънепъ; aлta se компȣne din вiĭ ші гръдinĭ, ші оккȣпъ пре maĭ mȣлцĭ лȣкрътоpĭ în нȣmерȣ̆ maĭ mape de zile. Însъ пentpȣ faчiлitapea калкȣлȣĭ, нȣtemȣ̆ съ ле pedȣчemȣ̆ toate ла челе de maĭ sȣsȣ̆.

V. Цiȣгȣлȣ̆ de пътъntȣ̆ лiберȣ̆ kostъ în Тpasiлвania, дȣпъ каlitate 100 fl., 75 fl., 50 fлоpinцĭ de арџintȣ̆, ші prin ȣpmape ȣпъ sessiȣne întpeагъ de 32 цiȣгȣpĭ kostъ пънъ ла 3200 fl.

Kasa ȣпȣĭ агpiкȣлtopiȣ̆ кȣ гръdinъ, шȣръ, staȣле, etc. koastъ пънъ ла	800 fl.
2 карръ 200 fl; 2 apatpe 1000 fl. instpȣmenteле 100 fl.	400 fl.
8 боĭ 360 fl; 4 вачĭ 180 fl; порчĭ, капре, oĭ гъinĭ 180 fl.	720 fl.
Къпitapiȣлȣ̆ ȣпȣĭ агpiкȣлtopiȣ̆ кȣ ȣпъ sessiȣne întpeагъ	5120 fl.
Venitȣлȣ̆ aчestȣĭ капitapiȣ̆ кȣ 5 проvente арȣ̆ fi	256 fl.
8 лȣкрътоpĭ арȣ̆ къшtiга пре annȣ̆ кȣ tepminȣ̆ meziȣ̆	720 fl.
Съмънъtȣpa de гръȣ̆ пentpȣ 7 цiȣгȣpĭ 7×8=56 пътpъntape de гръȣ̆ a 48 xri.	45 fl.
Semънца de кȣкȣрȣzȣ̆ пentpȣ 7 цiȣгȣpĭ =7×1 ½= 10 ½ пътpъntape de кȣкȣрȣzȣ̆ a 24 xri.	4 fl.
Sȣmma sпeseлорȣ̆ пentpȣ кȣлtȣpa ȣпеĭ sessiȣпĭ	1025 fl.

1 цiȣгȣ̆ de semъпъtȣръ кȣ гръȣ̆ продȣче кȣ tepminȣлȣ̆ meziȣ̆ ла 48 пътpъntape de гръȣ̆, prin ȣpmape 7 цiȣгȣpĭ продȣкȣ̆ 7×48=336 пътpъntape de гръȣ, a 48 xri de арџintȣ̆ — 269 fl.

1 цiȣгȣ̆ de semъпъtȣръ кȣ кȣкȣрȣz продȣче кȣ tepminȣлȣ̆ meziȣ̆ 96 пътpъntape, 7×96=672 пътpъntape, a 24 xri — 269 fl.

Benitȣ̆ de ла вачĭ, oĭ, капре, порчĭ, гъinĭ, etc, терminȣлȣ̆ massimȣ̆ 162 fl. *)

Benitȣлȣ̆ mestekatȣ̆ (брȣtȣ̆) de ла ȣnъ sessiȣne кȣ toatъ екonomia eĭ 700 fl.

Benitȣл mestekatȣ̆ de ла цiȣmъtate de sessiȣne кȣ toatъ екonomia eĭ 350 fl.

Benitȣл mestekatȣ̆ de ла ȣnȣ̆ пътрapiȣ̆ de sessiȣne кȣ toatъ екonomia eĭ 175 fl.

Dapъ продȣчереа ачестеĭ венitȣ̆ е кȣ мȣлtȣ̆ maĭ kostъtoape în компъръчiȣne кȣ продȣчереа венitȣлȣĭ de ла ȣnъ sessiȣne întpeагъ, din кaȣsa лȣкръtopiлорȣ̆ *шi* a вiteлорȣ̆ *пȣцine*. Noĭ însъ въ лъssъmȣ̆ ачеastъ konsidepъчiȣne, шi съ не ȣitъmȣ̆ нȣмаĭ ла венitȣлȣ̆ ȣneĭ sessiȣnĭ întpeцĭ кȣлtivate maĭ вine. Dapъ кiapȣ̆ шi аколо ведemȣ̆, къ sпeseле трекȣ̆ престе венitȣлȣ̆ mestekatȣ̆ кȣ 325 флоpinцĭ de apцintȣ̆. Ачеsta е ȣnȣ̆ peзȣлtatȣ̆ foapte tpistȣ̆ пentpȣ екonomia рȣралъ în Tpasiлвania. Din totȣ̆ венitȣлȣ̆ eĭ авiа se плътeште мерчеdia лȣкръtopiлорȣ̆; прочenteле къпitaпiȣлȣĭ въгate în пъмъntȣ̆ шi în fundo instructo, пънъ кiapȣ̆ шi *прецȣлȣ̆* semъnцеĭ, сънtȣ̆ пердȣte. Dapъ апоĭ sapчiнеле коммȣnitъцiĭ, контрiвȣцiȣnea пentpȣ цеаppъ шi пentpȣ monapxie? De ȣnde съ eassъ toate ачестеа?— În adeвъpȣ̆ сънtȣ̆ шi annii de авȣndanцъ în *кapi* пъмъntȣлȣ̆ продȣче maĭ мȣлtȣ̆, însъ atȣnчĭ skade прецȣлȣ̆ вȣкateлорȣ̆, шi peзȣлtatȣлȣ̆ în вanĭ е totȣ̆ ачела; dapъ апоĭ сънtȣ̆ шi annĭ de кapistie (foamete) în кapi пъмъntȣлȣ̆ нȣ продȣче nічĭ мъкарȣ̆ atъta къtȣ̆ е nечеssapiȣ̆ пentpȣ sȣвsistenца агрiкȣлtopiлорȣ̆.— De aiчĭ se веde maĭ întъiȣ̆, къ nimene дȣпъ desfiinцареа омацismȣлȣĭ нȣ maĭ поate съ дȣкъ екonomia фъpъ de a лȣкра пъмъntȣлȣ̆ *eлȣ̆* însȣшĭ кȣ мъniле *sале*, пentpȣ къ întpeцiнереа лȣкръtopiлорȣ̆ шi a вiteлорȣ̆ nечеssape îлȣ̆ цine пре дънsȣлȣ̆ maĭ мȣлtȣ̆ de къtȣ̆ венitȣлȣ̆ possesiȣniĭ; алȣ̆ doiлеа, къ омацismȣлȣ̆ în Tpasiлвania aȣ̆ fostȣ̆ чеа maĭ кȣмплitъ sepвie, ȣnȣ̆ пъкatȣ̆ stpiгъtopiȣ̆ ла черiȣ̆ кape пъ'лȣ̆ вopȣ̆ spъла nічĭ fiiĭ, nічĭ непоцiĭ, nічĭ stpъnепоцiĭ împiлъtopiлорȣ̆.

Агрiкȣлtopiȣлȣ̆ ромънȣ̆ din Tpasiлвania тръieште кȣ о фрȣгалitate некрезȣtъ. În лoкȣ̆ de doȣe annone de гръȣ̆ (1 компȣtatъ пentpȣ пътрimъntȣ̆, 1 пentpȣ вештminte шi локȣinцъ, кapi apȣ̆ фаче ла 80 флоpinцĭ de apцintȣ̆, eлȣ̆ konsȣme 1 annonъ de гръȣ̆ =40 fl, шi 1 annonъ de кȣкȣрȣzȣ̆ =20 fl, sȣmma 60 fl, — шi înкъ ачестȣ̆ тpaiȣ̆ е de фрȣnte. Dapъ eлȣ̆ редȣче toatъ annona ла кȣкȣрȣzȣ̆ =40 fl; ва înкъ шi maĭ цiosȣ̆, мънънкъ 16 пътрънtape de кȣкȣрȣzȣ̆ кapi факȣ̆ 6 fl, 24 xri, апоĭ în локȣлȣ̆ легȣmiлорȣ̆ divepse мънънкъ maĭ нȣмаĭ fasoле, kaptofi, варзъ, чеапъ, аuetȣ̆, кapi toate împpeȣnъ вinȣ̆ ла 3 fl. 12 xri; мънънкъ foapte пȣцinъ карне de поркȣ̆ шi de oae =4 fl, 12 xri; maĭ мȣлtȣ̆ лapte шi brънzъ =4 fl, 12 xri. sȣmma 18 флоpinцĭ. Мȣiереа îĭ фаче вештminteле кapi вinȣ̆ ла 10 fl, eлȣ̆ шеade întp'o колiвъ кape'лȣ̆ цine пънъ ла 4 fl, пре annȣ̆, шi toatъ sȣвsistenца *лȣĭ se* редȣче ла о kantitate de aptiкле компȣtate în 32 флоpinцĭ de apцintȣ̆ пре annȣ̆. Аша тръieskȣ̆ 5 inшĭ întp'o касъ, кȣ 160 флоpinцĭ пре annȣ̆,— sȣвsistenцъ miserъ, *oamenĭĭ* нȣtpiцĭ ръȣ̆, îmвръкацĭ ръȣ̆, локȣiцĭ ръȣ̆, лipsiцĭ de toate n'aȣ̆ вiгоареа шi sънътateа кȣвenitъ spре а пȣteа лȣкра кȣмȣ̆ se kade, se болнъвеskȣ̆ лesne, n'aȣ̆ mizлоачеле de a'шi къȣta de sънъtate, морȣ̆ înainte de timпȣ̆. Dакъ вinȣ̆ annĭ de foamete, saȣ̆ ле морȣ̆ вiteле, eĭ ръмънȣ̆ îndъpъtȣ̆, se îndatopeазъ, se asseрвeskȣ̆, se misepeskȣ̆; шi пepȣ̆ mape парte.

VI. Tpasiлвania ape о întindepe de 1100 miлiape цеографiче (цеpmane) пътрate, шi нȣмеръ апроапе ла 2,200,000 локȣitopi, ва съ zikъ кamȣ̆ ла 2000 sȣфлеte пре ȣnȣ̆ miлiapiȣ̆ цеографiкȣ̆ пътрatȣ̆. Dintpe ачештĭ локȣitopĭ сънtȣ̆ ла 2,000,000 агрiкȣлtopĭ. Дȣпъ dateле statistiче de înainte de 1848, а $^1/_4$ парte din пъмъntȣлȣ̆ Tpasiлванiеĭ е аръtоръ, а $^1/_{33}$ парte е вiĭ (vineae); а $^1/_9$ парte е гръдinĭ шi фънеце, а $^1/_9$ парte е пъшȣne, а $^1/_4$ парte е пъдȣре, шi чеva maĭ вine de а $^1/_5$ парte е локȣ̆ конpinsȣ̆ de лакȣрĭ, de рiȣрĭ, de дрȣмȣрĭ, de sate шi de четъцĭ.

Продȣкtеле аnnȣале сънtȣ̆:

8,000,000	пътрънtape de гръȣ̆ (triticum)	
8,000,000	„	„ съкаръ.
1,000,000	„	„ орzȣ̆.

*) Дȣпъ insemnapea de maĭ sȣsȣ̆ amȣ̆ редȣssȣ̆ toate продȣкtеле de пре ȣnъ sessiȣne ла гръȣ̆ шi ла кȣкȣрȣzȣ̆ пentpȣ фачiлitapea калкȣлȣлȣĭ, кȣ toate къ în реалitate se кȣлtiвъ шi алte вȣкate шi легȣmĭ. N'amȣ̆ пȣsȣ̆ фънȣлȣ̆ шi паiеле, пentpȣ къ ачестеа se konsȣmȣ̆ toate de кътръ вiteле nечеssape пentpȣ пȣртареа екonomieĭ, шi аша se редȣкȣ̆ ла nimiка, însъ amȣ̆ компȣtatȣ̆ лapteле, лъна шi прочеntеле вiцеiлорȣ̆, meiлорȣ̆, пȣрчеiлорȣ̆, etc. кapi se потȣ̆ лȣа de венitȣ̆ алȣ̆ нȣtpецȣлȣĭ шi *алȣ̆* къпitapiȣлȣĭ въгatȣ̆ în ачесте вite.

4,000,000	„	„	алакȣ, авенъ.
14,000,000	„	„	кȣкȣрȣzȣ.
250,000	„	„	мълаiȣ, шi зъръчiнȣ.
35,250,000	„	„	de череалi,

Dintpe каре, алакȣлȣ шi авена нȣ sъntȣ пentpȣ oamenĭ. Skoate aчestea, maĭ ръмънȣ 31,250,000 пътрънtape пentpȣ пънеа челорȣ 2,200,000 de oamenĭ. De aiчĭ se веде зъръчiа Трasiлванiлорȣ în цepepe, шi se преа-adeвepeшte калкȣлȣлȣ nostpȣ de maĭ sȣsȣ. Вinȣ продȣче Трasiлванiа ла 7,500,000 ȣрне, taбакȣ ла 40,000 чentenape, паie ла 8,000,000 чentenape, фънȣ ла 11,000,000 чentenape, eapъ лemne konsȣмъ ла 2,000,900 stъnцinĭ пътрацĭ (лemnȣлȣ нȣmaĭ de 3 пiчioape лȣнгȣ) saȣ ла 1,000,000 *stъnцinĭ кȣбiчĭ*.— Animaлe înainte de annȣлȣ 1848 авеа: ла 350,000 каĭ, 250,000 боĭ, 550,000 вачĭ, 2,000,000 oĭ, 75,000 капре, 350,000 порчĭ, 13,000 албiнаре, шi продȣчеа пънъ ла 40,000 чentenape de лънъ.— Totȣ pesȣлtate tpiste: kaiĭ, боiĭ шi вачiле toate împpeȣnъ абiа ajiȣngȣ spre кȣлtiвapea челорȣ 2,750,000 џiȣгȣрĭ de пъмънtȣ de аръtȣpъ, лъна oiлорȣ n'ajiȣnџe spre îmбръкареа челорȣ 2,200,000 de oamenĭ; карнеа порчiлорȣ n'ajiȣnџe spre a sпȣрка гȣрiле лорȣ în dȣлчеле кръчiȣнȣлȣĭ, din вinȣ нȣ вine ла ȣнȣ omȣ o лiнгȣръ пре zi. Вачiле dakъ арȣ fi toate кȣ лапtе, абiа s'арȣ împърцi ȣна ла 4 гȣрĭ, dapъ fiindȣ de џiȣмъtate stepne, абiа вine o вакъ кȣ лапtе ла 8 гȣрĭ. Dintpe челе 2,750,000 џiȣгȣрĭ de аръtȣpъ (kapi fakȣ a ¼ napte din tepритopiȣлȣ Трasiлванiеĭ) se лȣкреазъ пре annȣ нȣmaĭ ⅔, adeкъ нȣmaĭ 1,833,000 џiȣгȣрĭ, (челе 917,000 џiȣгȣрĭ zakȣ în ръпаȣsȣ), шi aчestea înкъ нȣ se seamъnъ toate кȣ череалi, чi mape napte кȣ *легȣmĭ, kaptofĭ,* кънепъ, inȣ, taбакȣ, шi алтеле. Кȣ toate aчestea dakъ s'арȣ semъna нȣmaĭ de џiȣмъtate, adeкъ 917,000 џiȣгȣрĭ кȣ череалi, продȣкцiȣnea de 35,250,000 пътрънtape totȣ e преа пȣцinъ, кънĭ абiа вinȣ 38 ¼ пътрънtape пре џiȣгȣ. Din aчestea tpeбȣe neапъpatȣ sъ konkidemȣ къ челȣ maĭ mȣлtȣ пъмънtȣ арatȣ, e пъмънtȣ stepnȣ, *шi продȣче* foapte пȣцinȣ dakъ нȣ se îngpaшъ. Dapъ кȣ че sъ se îngpaшe, кънdȣ нȣмерȣлȣ вitелорȣ este аша de mikȣ? Апоĭ sъ нȣ лъsъmȣ din вedepe oбserвъчiȣnea, къ чеа maĭ mape napte de oĭ petpekȣ вара ла mȣnte, шi npeste џiȣмъtate din нȣмерȣлȣ лорȣ, se нȣtpeшte în цеарра pomъneaskъ.

Трasiлванiа e înadeвърȣ o цеаррь mȣntoasъ, шi нȣ totȣ пъмънtȣлȣ eĭ e кȣлtiвaбiлȣ, кȣ toate aчestea naptea apatъ în timпȣлȣ de акȣмȣ, e преа *mikъ,* npin o *indȣstpie pȣpaлъ бine îndpentatъ* арȣ пȣtea sъ se maĭ fakъ înкъ mȣлte stъpnitȣpĭ, шi sъ se maĭ кȣлtiвeze înкъ пре atъta пъмънtȣ; челȣ кȣлtiвaбiлȣ арȣ пȣtea sъ se îngpaшe pegȣлатȣ, шi sъ se fakъ sъ продȣкъ maĭ mȣлtȣ: пentpȣ вite înкъ арȣ пȣtea a se îngpijĭ maĭ бine. Însъ верĭ кътȣ se ва лȣкра пъмънtȣлȣ Трasiлванiеĭ, ла 2,000,000 de лȣкрътopĭ aktiвĭ ворȣ fi totȣ-deaȣna de ajiȣnsȣ пentpȣ кȣлtȣра кънпȣлȣĭ, a пъdȣрiлорȣ шi a mȣнцiлорȣ, шi ла 3,000,000 (întpe kapi шi бътрънĭ шi koniĭ) ворȣ fi totȣdeaȣna destȣĭ пentpȣ împопъръчiȣnea agpiкoлъ шi пъstopeaskъ. Ла чеа maĭ intensiвъ кȣлtȣpъ a пъмънtȣлȣĭ *нȣмерȣлȣ* aчestopȣ браце ва fi de ajiȣnsȣ spre a se okкȣпа кȣ ekonomia fisiokpatikъ, шi totȣ че ва tpeчe npeste aчestȣ нȣмерȣ, ва tpeбȣĭ saȣ sъ se dȣкъ din цеаррь, saȣ sъ întpeprinzъ алtȣ чева. Noĭ sъntemȣ aкȣмȣ anpoane de aчeastъ enoxъ, шi поate къ înкъ în seкȣлȣ aчesta ва вeni npeste noĭ. Кȣ toate aчestea кȣлtȣра кънпȣлȣĭ tpeбȣe îngpijitъ, пре лънгъ toatъ продȣktiвitatea чеа mikъ a пъмънtȣлȣĭ, кънĭ altminteрea niчĭ mъкарȣ нȣмерȣлȣ aчesta нȣ se ва пȣtea џinea.— În adeвърȣ Трasiлванiа пре лънгъ церрiле de kapi e înkȣnџiȣpatъ, нȣ se паре a fi fъкȣtъ пentpȣ agpiкȣлtȣpъ, чi maĭ mȣлtȣ пentpȣ indȣstpie. Пъмънtȣлȣ de ла Tissa, de ла Dȣнъpe шi de ла Пpȣtȣ, e de doaȣe opĭ maĭ продȣktiвȣ de кътȣ пъмънtȣлȣ Трasiлванȣ. Dapъ în stapea npesente de зъръчiе omniлateраль, Трasiлванiа нȣ поate sъ adȣкъ бȣкate niчĭ de ла Tissa, niчĭ de ла Dȣнъpe, niчĭ de ла Пpȣtȣ, din каȣsa къ лoкȣitopiĭ de ла Tissa dȣкȣ шi вънdȣ продȣktele лорȣ ла Вienna кȣ преџȣ indoitȣ, чеĭ de ла Dȣнъpe ле dȣкȣ шi ле вънdȣ ла Бръiла, чеĭ de ла Пpȣtȣ ла Галацĭ, assemine кȣ преџȣ maĭ mape de кътȣ арȣ пȣtea Трasiлванiĭ sъ dea; пре лънгъ aчestea maĭ пȣne лiпsa dpȣmȣpiлорȣ шi a mizлoaчелорȣ de kommȣnikъчiȣne кȣ церрiле черкȣnвечine, шi кiарȣ înлъȣntpȣлȣ Трasiлванiеĭ, din каре каȣзъ ла чеа maĭ mikъ nepродȣчере a annȣлȣĭ întp'ȣnȣ џinȣtȣ, indatъ se naшte foamete însemnatъ.

Tinъpitȣ în Tinoгрaфia Колецiȣлȣĭ Sf. Saba.